

Universitatea ieșeană în expoziții aniversare

Petronela Podovei

Cuvinte cheie: *Universitate, patrimoniu, expoziție, memorie instituțională, Centenar*

Introducere

Patrimoniul cultural, un domeniu tot mai des abordat nu doar de istorici, ci și de specialiști în muzeologie¹, are un rol major în conturarea, crearea și păstrarea identităților, fie ele naționale, etnice sau de grup, dar și în consolidarea memoriei instituționale, prin raportarea la un trecut sau la valori comune. Această construcție a trecutului se realizează, în bună măsură, în raport cu perspectiva oficială imprimată de autoritatea instituțională prin festivități, ritualuri sau proiecte coerente. Edificarea istoriei proprii sub semnul imperativului este cu atât mai stringentă, cu cât ea vine să legitimeze sau să răspundă canonului politico-ideologic al epocii. Instituțiile tind să creeze versiuni asupra propriului trecut, pe care, apoi, le repovestesc în cicluri de memorie menite să se transforme în adevăruri. Poveștile sunt culese, iar obiectele de patrimoniu și documentele selectate. Întregul proces de colectare, precum și modul de împărtășire a acestor informații, conduce la formarea unei memorii instituționale². Instrumente perfecte într-un asemenea scenariu, bunurile de patrimoniu contribuie la construirea memoriei, motiv suficient pentru care ele „trebuie menținute și conservate pentru generațiile viitoare”³.

¹ Vezi, în acest sens, publicațiile periodice de profil, între care menționăm *Revista Muzeelor*, periodic editat de Centrul pentru Formare, Educație Permanentă și Management în Domeniul Culturii, București, 1960-2016, revistă care cuprinde texte bazate pe ideea de patrimoniu, conservare și restaurare.

² „Building institutional memory, one story at a time”, la adresa de internet <http://jarche.com/2013/07/building-institutional-memory-one-story-at-a-time>, 29.05.2017.

³ Aloïs Riegl, „Le culte moderne des monuments”, *Socio-Anthropologie*, n° 9: „Commémorer”, Paris, Seuil, 1984, p. 85.

Plecând de la funcțiile multiple ale patrimoniului muzeal universitar, de la punctele de intersecție între selectarea, conservarea și expunerea obiectelor și conturarea memoriei instituționale, ne-am propus analizarea celor două expoziții realizate de Universitatea din Iași: cu prilejul sărbătoririi Centenarului (1960) și a celor 125 de ani de la înființare. Cele două momente aniversare sunt borne esențiale în formarea memoriei instituționale, alese pentru a servi atât construcției istoriei universitare, cât și încercărilor de legitimare și consolidare a regimului politic.

În realizarea demersului, atenția noastră s-a oprit asupra unor lucrări generale și a unor contribuții cu caracter monografic, aparținând școlii istorice ieșene, care conțin analize utile privind trecutul primei universități din țară. Amintim aici volumul coordonat de profesorii Gheorghe Iacob și Alexandru-Florin Platon⁴, precum și monografia realizată în colaborare de profesorii Ion Agrigoroaiei și Ion Toderașcu⁵. De asemenea, pentru a înțelege contextul organizării unor astfel de expoziții am apelat la cele două volume editate în anul 1960⁶, monografiile tipărite cu ocazia sărbătoririi Centenarului.

Dincolo de aceste lucrări cu caracter general, un studiu care să cuprindă o analiză atentă asupra expozițiilor organizate cu ocazia celor două momente aniversare nu a fost alcătuit până în prezent. Ne-am fondat cercetarea, în aceste condiții, pe documentele inventariate din Arhiva Universității⁷, dar și pe manuscrisele neinventariate din arhiva Muzeului⁸.

Cercetarea de față are ca principal obiectiv analiza organizării, structurării și funcțiilor deținute de expozițiile jubiliare din anii 1960 și 1985. Ne propunem o inventariere a obiectelor expuse în cadrul acestor evenimente, identificarea lor în actualul patrimoniu universitar, analiza stării de conservare și valorificare a acestora, precum și modul în care conducerea Universității s-a raportat la cele două expoziții. Totodată, urmărim impactul produs de acestea la nivelul comunității academice și a

⁴ Gheorghe Iacob, Alexandru-Florin Platon (coord.), *Istoria Universității din Iași*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2010.

⁵ Ion Agrigoroaiei, Ion Toderașcu, *Noul Palat Universitar de la Copou*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 1997.

⁶ *Centenarul Universității „Al. I. Cuza” din Iași. 1860-1960* (în continuare, *Centenarul Universității...*), Iași, 1960.

⁷ Documentele de arhivă folosite în vederea alcătuirii textului de față fac parte din Fondul Rectorat, fond care se găsește în cadrul Arhivei Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași.

⁸ Muzeul Universității deține în prezent un număr de aproximativ 15 fonduri personale, care sunt în curs de inventariere, printre ele aflându-se și un dosar (neinventariat) care conține planul amenajării unui muzeu universitar la Iași în anul 1985.

posterității, relația dintre selectarea obiectelor și construcția unor istorii personale și instituționale, dar și legătura dintre expozițiile jubiliare și actualul Muzeu al Universității.

Expoziția din 1960

La împlinirea a o sută de ani de la înființarea Universității din Iași, la inițiativa și sub coordonarea unui Comitet Național pentru Sărbătorirea Centenarului Universității, din care făceau parte rectorul și prorectorul instituției, Ion Creangă, respectiv Ioan Șandru⁹, au fost organizate o serie de manifestări dedicate învățământului superior ieșean. Pentru a marca momentul aniversar, s-au construit noi cămine studențești, a fost înlocuit sistemul încălzirii centrale în Universitate, laboratoarele au fost dotate cu tehnică nouă, au fost inaugurate două laboratoare la Stațiunea de cercetări de la Agigea, Observatorul astronomic a fost renovat și dotat cu aparatură modernă etc.¹⁰. Toate aceste intervenții au fost necesare, deoarece imediat după cel de-al Doilea Război Mondial, situația materială a Universității era una precară, „clădirea suferise avarii, sălile de curs, laboratoarele, utilajele, mobilierul erau deteriorate”¹¹, astfel încât se impunea o asemenea renovare în vederea reluării cursurilor universitare. Dacă până în acel moment, autoritățile centrale au ocolit o investiție majoră în acest sens, odată cu organizarea evenimentului, vechea capitală a Moldovei a primit sprijin pentru reorganizarea patrimoniului imobil.

Cu ocazia celebrării centenarului, Iașul a fost gazda unor oficialități, precum: Ioan Gheorghe Maurer, președintele Consiliului de Miniștri, Ilie Murgulescu, ministrul Învățământului și Culturii, Ștefan Balan, Constantin Prisnea, adjuncti ai ministrului Învățământului și Culturii, dar și reprezentanți locali ai diferitelor centre de cultură¹². Prin participarea la vârf a liderilor de partid și de stat, dar și prin investițiile de ordin material, conducerea comunistă urmărea să-și legitimeze puterea, să se identifice cu simbolurile puternice ale vieții culturale și științifice. Altfel spus, sărbătoarea Centenarului a fost un bun prilej oferit liderilor comuniști de a-și arăta preocuparea pentru „modernizarea” primei Universități din țară, de a trece la o etapă de normalizare a raporturilor cu mediul intelectual, principalul vizat de represiunea și teroarea anilor '50.

⁹ *Centenarul Universității...*, p. 11-12.

¹⁰ Adrian Vițalariu, „Sărbătorirea Centenarului (27-30 octombrie 1960)”, în Gheorghe Iacob, Alexandru-Florin Platon (coord.) *op. cit.*, p. 604.

¹¹ Em. Bold, Gh. Platon, Gh. Tanasă, „Legislație, structură, profesori, studenți, baza materială”, în Gh. Platon, V. Cristian (coord.), *Istoria Universității din Iași*, Iași, 1985, p. 138.

¹² Adrian Vițalariu, *op. cit.*, p. 604.

La festivități au participat și reprezentanți din centre universitare din străinătate, cu care Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” avea colaborări științifice. Au fost prezente 52 de instituții de învățământ superior din Anglia, Franța, Argentina, Austria, Belgia, Danemarca etc.¹³. Este anul în care legăturile cu centrele universitare din alte țări se dezvoltă, iar schimbul de experiență începe să ia amploare. Totodată, trebuie amintit faptul că, în acest timp, Universitatea din Iași a fost decorată cu ordinul „Steaua Republicii Populare Române” clasa I¹⁴.

În acest context de sărbătoare, atenția a fost îndreptată și către vechiul palat universitar, unde s-au făcut o serie de lucrări pentru restaurarea clădirii, cu scopul de „a se înființa un muzeu al învățământului superior din Moldova”¹⁵. Deși în acel moment imobilul se afla în proprietatea Institutului de Medicină¹⁶, conducerea Universității a luat hotărârea de reabilitare, considerând că localul face parte din patrimoniul simbolic al instituției¹⁷. Cu acest prilej, a avut loc și dezvelirea unei plăci comemorative așezate în partea exterioară a clădirii¹⁸, precum și vernisajul expoziției „Dezvoltarea învățământului superior din Iași”¹⁹. Cei desemnați să se ocupe de organizarea expunerii documentelor, tablourilor, tipăriturilor, extraselor din veacul de existență al instituției au fost Grigore Botez, Gheorghe Ungureanu, Vasile Ababi, Mircea Petrescu-Dîmbovița și Ioan Șandru²⁰, profesori ce au făcut parte din comisia organizatorică.

În programul conceput pentru a sărbători cei 100 de ani de existență a primei instituții de învățământ superior modern din țară, în ziua de sâmbătă, 29 octombrie 1960, între orele 18.30 și 19.30²¹ avea să fie

¹³ Arhiva Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași (în continuare, AUAIC), fond Rectorat, dosar nr. 833/ 1960, f. 50-51. Aici se pot găsi numele profesorilor delegați ai universităților străine care au luat parte la festivitățile organizate la Iași. Afirmția este susținută atât de lucrările generale consacrate acestor momente, cât și de diplomele primite de la universitățile partenere (o parte dintre aceste diplome sunt expuse în actualul muzeu universitar în sala *Relații Internaționale*), precum și de mesajele care au fost lăsate în cartea de onoare a Universității (care se păstrează, de asemenea, în actualul muzeu).

¹⁴ *Centenarul Universității...*, p. 44. Decorația „Steaua Republicii Populare Române”, precum și decretul acordării acesteia se păstrează în sala centrală din cadrul actualului Muzeu al Universității ieșene.

¹⁵ *Ibidem*, p. 73.

¹⁶ Adrian Vițalariu, *op. cit.*, p. 604.

¹⁷ Și astăzi, deși Universitatea de Medicină și Farmacie este de sine stătătoare, clădirea care a adăpostit la 1860 primele cursuri este considerată ca făcând parte din patrimoniul imobil al Universității „Alexandru Ioan Cuza”.

¹⁸ *Centenarul Universității...*, p. 71.

¹⁹ *Flacăra Iașului*, 30 octombrie 1960, p. 1.

²⁰ AUAIC, fond Rectorat, dosar nr. 709/1960, f. 54.

²¹ *Ibidem*, f. 26.

vernisaajul expoziției. Cel desemnat pentru a prezenta evenimentul a fost Grigore Botez, director al Bibliotecii Centrale Universitare²². Rapor-tându-se la spațiul pus la dispoziție, dar și la obiectele care alcătuiau patrimoniul universitar la acea vreme, organizatorii au gândit o expunere tematică, pe care au amenajat-o într-o singură sală din vechiul palat universitar. Prima parte a expoziției a fost dedicată învățământului din Moldova până în anul 1860. Au fost expuse documente care atestau funcționarea școlilor înainte de înființarea Universității: Colegiul de la Cotnari, înființat de Despot-vodă, Colegiul înființat de Vasile Lupu la Mănăstirea Trei Ierarhi, Academia Domnească de limbă greacă înființată de Nicolae Mavrocordat, precum și Academia Mihăileană, ale cărei baze au fost puse de Mihail Sturza, în anul 1835. Alegerea acestor exponate oferă indicii asupra concepției mai largi asupra regândirii trecutului instituțional și reprezintă încercări de a redimensiona istoria academică în spațiul românesc, prin identificarea unor momente fondatoare anterioare, care să prelungească tradiția universitară.

Cea de-a doua parte a expoziției a fost consacrată dezvoltării învățământului între anii 1860 și 1944; în cuprinsul ei au fost prezentate documente, portrete și diverse manuscrise sau periodice care au aparținut cadrelor didactice. Amintim aici fotocopiile medalioanelor unor profesori, precum și rezultatele cercetărilor lui Grigore Cobălcescu, Petru Poni, G. Ibrăileanu, A. D. Xenopol, Al. Philippide, Paul Bujor, C. I. Parhon, Petru Constantinescu-Iași, Radu Cernătescu, Mihai Ralea, Al. Myller, Iorgu Iordan sau George Călinescu. Erau aleși, astfel, reprezentanți de seamă ai mediului universitar ieșean, cu contribuții științifice remarcabile la nivel național și internațional, dar și figuri apropiate noului regim, intelectuali de stânga, angajați ideologic sau participanți la amplul proces de epurare din cadrul Universității în anii '45-'50, așa cum erau Al. Myller și Iorgu Iordan. Semantica era interesantă, iar asocierea personajelor și întrepătrunderea mesajelor nu putea oferi decât argumentul continuității în excelența științifică și al legitimității noii puteri și a intelectualilor regimului.

A treia parte a expoziției a fost alcătuită din obiecte aparținând patrimoniului universitar, care puneau în lumină activitatea științifică din ultimii ani, corespondența între cercetătorii români și cei din străinătate, ediții princeps ale operelor sau instrumente de lucru folosite de către profesori. Cele expuse aveau rolul de a prezenta nu atât istoria recentă a instituției, cât succesele și performanțele regimului comunist, atenția acordată științei românești și preocuparea pentru îmbunătățirea bazei

²² Ibidem, f. 227.

materiale²³. Partidul Muncitoresc Român poza, așadar, nu doar în reprezentantul muncitorilor agricoli și industriali, ci își construia imaginea de partid al „muncitorilor intelectuali”, față de care arăta preocupare și de la care cerea, în schimb, fidelitate și recunoștință.

Expoziția din 1960, care, prin „grafice, fotografii, reproduceri de stampe, portrete, hrisoave, cursuri, manuale, publicații universitare și materiale didactice”²⁴ a prezentat parcursul Universității din Iași, a fost considerată o schiță în vederea realizării unui muzeu universitar în incinta vechii curți domnești. Expoziția a avut menirea nu doar de a strânge obiecte de patrimoniu pe care să le expună publicului, ci și de a rescrie istoria Universității. S-a creat o genealogie instituțională, care legitima o dată în plus așezământul modern, iar amprenta politicului s-a făcut din plin resimțită, prin invocarea prezentului glorios datorat partidului unic. Tot în această perioadă, în cadrul Facultății de Istorie-Filosofie a fost propusă o nouă specializare, și anume muzeologia²⁵, fapt care ne determină să credem că ideea de patrimoniu, de conservare și valorificare a bunurilor existente a luat amploare, servind intereselor științifice, dar și politice.

De la expoziția temporară către un muzeu permanent

La aniversarea împlinirii a 125 de ani de existență a Universității ieșene, conducerea instituției, avându-l ca rector pe Viorel Barbu, profesor al Facultății de Matematică, a organizat o serie de evenimente care să marcheze momentul. Deși pregătirile nu au avut aceeași amploare precum cele din perioada Centenarului, au fost organizate o serie de manifestări științifice²⁶, au avut loc evaluări ale laboratoarelor și amfiteatrelor²⁷ și au fost pregătite spații care să găzduiască evenimentele.

Pe lângă evenimentele specifice consacrate acestei sărbători, conducerea universității a reluat ideea înființării unui muzeu al Universității. Astfel, prin grija lui Octav Davideanu, secretar-șef al instituției în perioada respectivă, s-a organizat, în incinta Palatului de la Copou, o expoziție cu o tematică asemănătoare celei din anul 1960²⁸.

²³ *Centenarul Universității...*, p. 75.

²⁴ *Ibidem*, p. 71.

²⁵ Adrian Vițalaru, „Structura Universității”, în Gheorghe Iacob, Alexandru-Florin Platon (coord.), *op. cit.*, p. 532.

²⁶ AUAIC, fond Rectorat, dosar nr. 16/1985, f. 257.

²⁷ *Ibidem*, f. 86.

²⁸ Această afirmație este susținută de notițele lui Octav Davideanu care se află astăzi în custodia Muzeului Universității și care descriu, în amănunt, poziționarea

Printre colecțiile arhivistice care se află în custodia Muzeului Universității de astăzi se păstrează o schiță a proiectului realizat de secretarul-șef în vederea organizării unei astfel de instituții. După o sumară analiză am constatat faptul că o parte dintre obiectele care se aflau atunci expuse se găsesc și astăzi așezate, sub o formă asemănătoare, în casa care adăpostește patrimoniul universitar ieșean.

Într-o sală din incinta Universității (în prezent, Sala Acte de Studii), în anul 1985 bunurile patrimoniale universitare au fost așezate în 31 de vitrine, pe criterii tematice și cronologice²⁹. În primele vitrine au fost expuse acte care atestau școlile importante ale învățământului moldovenesc: Colegiul înființat de Vasile Lupu la mănăstirea Trei Ierarhi, în anul 1640, era reprezentat printr-o fotocopie a unui fragment din fresca originală a mănăstirii, imagine care îl înfățișa pe domnul Moldovei. Alături de această fotografie se află o stampă cu ctitoria domnească, precum și macheta Cazaniei lui Varlaam³⁰. Deasupra cubului erau așezate două instrumente, cetera ce a aparținut filozofului Vasile Conta³¹, fost profesor al Universității ieșene, precum și o retortă din fontă, folosită în laboratoarele de chimie pentru distilare³².

În cea de-a doua vitrină au fost așezate câteva copii xerox care amintesc de prezența lui Gheorghe Asachi la Iași, o fotografie cu statuia acestuia, precum și una dintre primele ediții ale cărții *Elemente de matematică*. Alături de acestea au fost așezate exemplare din statutele privind încurajarea învățământului în Moldova³³. Păstrând tipicul amenajării de la 1960, Octav Davideanu a expus documente care aminteau de Academia Mihăileană, plasată în genealogia Universității. Pe lângă fotografia ce înfățișează clădirea, se putea citi tabla materiilor studiate în primul an de învățământ la această instituție de cultură. Tot aici erau câteva fotografii reprezentându-i pe profesorii care au activat la început, Iacob Cihak sau Gheorghe Săulescu, precum și machetele primelor studii

bunurilor de patrimoniu, iar în urma consultării am sesizat o concordanță în privința expunerii. În acest sens, vezi Arhiva Muzeului Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași (în continuare, Arhiva Muzeului...), dosar neinventariat, nepaginat.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Ibidem.

³¹ Cetera a fost donată Universității de nepoata profesorului, Eliza Conta. Cetera a fost expusă pentru prima dată în Muzeul de Antichități înființat de Oreste Tafrați în anul 1916. Obiectul se află și astăzi în patrimoniul Universității, fiind expus în sala *Științelor Umaniste* din cadrul Muzeului Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași.

³² Cele două obiecte amintite fac parte și astăzi din expoziția permanentă a Muzeului Universității, aflându-se într-o bună stare de conservare.

³³ Arhiva Muzeului..., dosar neinventariat, nepaginat.

realizate de aceștia, *Istoria naturală* sau *Descrierea istorico-geografică a cetății Caput Bovisa*³⁴. Putem, așadar, observa că expoziția organizată în 1985 a avut o tematică asemănătoare celei din anul 1960. Și de această dată, primele vitrine au fost dedicate învățământului din Moldova, până la înființarea Universității, fapt ce ne demonstrează, încă o dată, importanța continuității și a legăturii cu trecutul. Tiparul de organizare s-a păstrat în expoziția actuală a muzeului universitar, schimbându-se doar unele documente care surprind contextul istoric.

Expoziția continua cu obiecte care aminteau de înființarea primei instituții de învățământ superior modern din România. În partea a doua au fost, așadar, așezate steagul Universității, precum și actul de înființare, semnat de Alexandru Ioan Cuza și Mihail Kogălniceanu. În imediata apropiere au fost expuse fotografiile ce reprezentau imagini de la festivitatea inaugurală, în care domnitorul îi înmâna actul de înființare primului Rector, Ion Strat, programul de inaugurare, precum și fotocopii ce îi reprezentau pe Simion Bărnuțiu și Ion Strat. Următoarea vitrină surprinde în imagini Palatul vechi, primul local al Universității, precum și șapte fotomedalioane reprezentându-i pe Titu Maiorescu, V. A. Urechia, Vasile Conta, A. D. Xenopol, Nicolae Culianu, Aron Densușianu, Grigore Cobălcescu³⁵. De asemenea, au fost expuse și două dintre cele mai vechi obiecte de scris, unul dintre ele fiind călimara cu statueta din fildeș³⁶ care a aparținut primilor rectori.

În continuare, au fost expuse: programul cursurilor predate în anii 1863-1864, hotărârile privind înmatricularea studenților, precum și statutele asociațiilor studențești. Alături de acestea au fost prezentate și zece sigilii și ștampile ce au aparținut Universității de-a lungul timpului³⁷. O parte din aceste vestigii au fost restaurate și păstrate în forma lor originală, găsimu-se și astăzi în cadrul Muzeului Academic.

În vitrinele următoare au fost expuse fotografiile ale Palatului Universitar de pe dealul Copoului, imaginea din anul 1897, când s-a dat în folosință clădirea (punerea pietrei fundamentale s-a făcut în anul 1893, în prezența prințului moștenitor Ferdinand)³⁸, ciocanul și mistria, două obiecte din argint care se păstrează de la festivitatea din 1893, alături de câteva fotomedalioane ale profesorilor care au pus bazele unor institute

³⁴ Ibidem.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Călimara cu statueta din fildeș se păstrează încă, și este expusă în sala Biroul Rectorului.

³⁷ Arhiva Muzeului..., dosar neinventariat, nepaginat.

³⁸ Ion Agrigoroaiei și Ion Toderașcu, *op. cit.*, p. 12.

sau laboratoare din Universitate, printre care îi amintim pe Matei Cantacuzino, Gheorghe Bogdan, Paul Bujor, Alexandru Philippide, Petru Poni, Dragomir Hurmuzescu, Ion Simionescu, Dumitru Pompeiu și Anastasie Obregia³⁹. Cele două piese-simbol ale Universității, ciocanul și mistria, se păstrează și astăzi într-o stare bună de conservare, fiind de asemenea expuse în sala Biroul Rectorului.

Organizatorii expoziției din 1985 au hotărât să surprindă anvergura internațională a instituției, legăturile dintre Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași și celelalte universități partenere din străinătate, prin expunerea unor mesaje de felicitare pe care le-a primit cu diferite ocazii⁴⁰. Amintim faptul că o parte dintre aceste mesaje de felicitare sunt expuse și astăzi, în original, în sala Relațiilor Internaționale.

O altă vitrină a fost destinată activităților studențești, unde au fost expuse xerocopii ale unor memorii înaintate de către aceștia în vederea constituirii comitetului studențesc sau diferite procese verbale de organizare a unor cercuri studențești⁴¹. O parte dintre aceste memorii sau statute se găsesc și astăzi sub formă de fotocopii în spațiul destinat studenților din cadrul Muzeului Academic. Pe lângă lucrările de referință ale unor profesori ieșeni, lucrări expuse în muzeu, atenția organizatorilor s-a îndreptat și către studenții care au pus bazele unor asociații, așa cum era *Prietenii Universității*.

Nici activitatea profesorilor care au contribuit la dezvoltarea învățământului superior ieșean nu a fost trecută cu vederea de către organizatori. Astfel că, următoarele două vitrine cuprindeau medalioane și documente care atestau activitatea științifică a profesorilor, cum ar fi, de exemplu, diploma de *doctor honoris causa* a Universității din Nancy acordată lui Petre Bogdan, precum și o parte dintre edițiile princeps care cuprind rezultatele cercetării acestuia. Trecând spre științele umaniste, se puteau vedea părți din manuscrisele realizate de profesorii cunoscuți ai catedrei, și anume: Garabet Ibrăileanu, Petru Caraman, George Călinescu sau Petre Andrei⁴². Precizăm că și astăzi, în Muzeul Universității, sunt expuse manuscrise ale acestor intelectuali, părți din opere (G. Ibrăileanu, P. Caraman) sau fișe de lucru (Petre Andrei)⁴³.

În următoarea vitrină se găseau fotografiile ce prezentau Universitatea în diferite perioade, fațada Corpului A, un colț al clădirii ce a fost grav

³⁹ Arhiva Muzeului..., dosar neinventariat, nepaginat.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Ibidem.

⁴² Ibidem.

⁴³ Ibidem.

avariat în urma bombardării din timpul celui de-al Doilea Război Mondial, precum și câteva medalioane ale unor profesori (Mihai Ralea, Andrei Oțetea, Ernest Stere, Constantin Popovici) care au avut o contribuție remarcabilă în această perioadă, în vederea dezvoltării învățământului superior ieșean, prin lucrările editate. Se mai găseau fotografiile cu clădirea Universității în etapa extinderii sau imagini cu profesori, așa cum este cea în care sunt surprinși academicianul Radu Cernătescu și academicianul Mircea Savul discutând în laboratorul de Chimie anorganică. În aceeași secțiune erau prezentate și câteva momente din cadrul acțiunii organizate cu ocazia sărbătoririi Centenarului, cum este, de exemplu, discursul rostit de rectorul Ion Creangă la Teatrul Național din Iași. În următoarea vitrină se găseau mesaje de felicitare primite cu ocazia aniversării centenarului, partitura cu versurile cântecului studentesc pregătit pentru acel moment, precum și albume festive, volumul dedicat istoriei universității și diferite plachete⁴⁴.

Următoarele patru vitrine cuprindeau insigne ale Facultăților, diferite fotografii ale institutelor care au luat ființă sub patronajul Universității, precum și publicații ale acestora. Pe lângă periodicele expuse, în expoziția din 1985 întâlnim câteva elemente specifice cercetării biologice, căluțul și steaua de mare (acestea fac parte și astăzi din patrimoniul universitar), precum și câteva vase ce aparțin culturii Cucuteni, din faza A3-A4, Bălțați Iași⁴⁵. Astăzi, Muzeul Universității are un spațiu aparte dedicat culturii Cucuteni, unde sunt expuse o parte dintre vestigiile descoperite de arheologii din Iași.

Restul vitrinelor au fost lăsate libere pentru a fi expuse materiale adunate cu prilejul sărbătoririi a 125 de ani de la înființarea Universității. Acestea au fost gândite să cuprindă istoricul Universității, precum și documente referitoare la festivitățile din 1985. De asemenea, în centrul încăperii au fost amenajate câteva vitrine pentru a fi expuse doar obiecte, acte, simboluri ale sărbătoririi Centenarului, iar pe masa centrală a fost expus Ordinul Steaua RSR⁴⁶, primit cu acea ocazie. Împrejurul vitrinelor au fost amplasate tablourile pictate de Constantin D. Stahi⁴⁷, care reprezintă portrete ale unor personalități importante ale Iașului la începutul secolului al XX-lea. Organizatorii evenimentului au avut în vedere nu doar organizarea unei expoziții, ci au dorit să înființeze un muzeu universitar. Astfel, pe lângă obiectele deja amintite, aceștia au

⁴⁴ Arhiva Muzeului..., dosar neinventariat, nepaginat.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Ibidem.

strâns și un impresionant fond de carte, constituit fie prin donație, fie prin împrumut, în mod special de la Biblioteca Centrală Universitară⁴⁸.

Concluzii

Momentele aniversare de la împlinirea a o sută, respectiv, o sută douăzeci și cinci de ani de învățământ superior modern la Iași, au fost, pentru conducerea Universității și profesori, prilej de bilanț, de reflecție asupra propriului trecut, dar și de poziționare în câmpul academic românesc și internațional. Între inițiativele concretizate cu aceste ocazii, expozițiile muzeale au avut funcții multiple și s-au înscris în eforturile de consolidare a comunității universitare, de celebrare a trecutului și de racordare, în nuanțe diferite, la contextul politic imediat. Aceste expoziții nu au fost vizitate de către publicul larg, ci au fost destinate celor care făceau parte din delegațiile oficiale ale Universității. Cea din vechea clădire a Universității a fost păstrată pentru o perioadă scurtă de timp (în zilele dedicate aniversării centenarului), iar cea din actuala sală de studii a rămas până la începutul anilor 2000⁴⁹. În anul 2007, când s-a luat hotărârea înființării unui muzeu al Universității, într-o clădire anexă, bunurile de patrimoniu erau păstrate în depozitul instituției.

Ambele expoziții au avut aceeași tematică și au fost organizate după un scenariu similar. Primele vitrine erau dedicate „preistoriei” universitare, fiind indicate în mod clar antecesoarele Universității ieșene, în încercarea de a stabili o genealogie instituțională și de a căuta în timp originile învățământului superior din Moldova, urmând cronologic, spații consacrate dezvoltării științelor, activității unor profesori, activităților studentești și relațiilor internaționale de-a lungul vremii. Organizate în contextul anilor de regim comunist, expozițiile nu puteau să nu plătească și tribut politic, mai evident în 1960. Prezentarea realizărilor regimului de democrație populară și a grijii partidului pentru baza materială de cercetare și infrastructura didactică puneau în umbră alte realități, precum cenzura în mediile intelectuale sau izolarea universității din Iași în plan internațional, cel puțin până spre anii '60.

Expozițiile, realizate mai curând pentru proprii profesori și pentru delegațiile străine, aveau menirea de a întări coeziunea academică, de a întreține o imagine imaculată a instituției, de a prezenta propria istorie ca pe un fir perpetuu ascendent. Este cert că Universitatea din Iași era un laborator al cercetării, cu realizări remarcabile și personalități recunoscute,

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ Ibidem.

dar nu mai puțin adevărat este că statutul și imaginea dobândite erau instrumentate politic. Galeria profesorilor reprezentativi îi cuprindea, mai ales în 1960, pe cei „verificați” ideologic, a căror adeziune la stânga, inclusiv cea extremă, nu putea fi pusă la îndoială, tot așa cum despre epurările anilor '40-'50 nu exista nicio informație publică. Meritul major al organizatorilor expozițiilor din 1960 și 1985 este de a fi adunat fragmente de memorie universitară, obiecte, documente, fotografii care reprezintă bunuri de patrimoniu cu valoare indiscutabilă și care, altfel, fără grija unor oameni atenți la istoria locului, s-ar fi pierdut.

The University of Iași in Anniversary Exhibitions (Summary)

Keywords: *University of Iasi, heritage, exhibition, institutional memory, centenary*

The cultural heritage has become lately the point of interest for historians and specialists in museology. It is a theme which plays a major role in shaping, creating and preserving the identities, not only national but also ethnic or for groups and it also consolidates the institutional memory by reference to past or common values.

The purpose of this paper is to analyze, organize and structure the jubilee exhibitions from 1960 and 1985. The Anniversaries for 100 and 125 years respectively of modern higher education in Iași were for the university's management and for professors not only an opportunity to make a review or to reflect upon their own past, but also to strengthen the university's position in the Romanian and international academia. Among the initiatives that were taken thanks to these events, the museum exhibitions had many roles and took part in the process of consolidating the academia, in celebrating the past and also in connecting it, in different ways, to the immediate political context.

Both exhibitions had the same theme and they were organized after a similar scenario. The first exhibit cases were dedicated to academia's "prehistory", the predecessors of the University of Iași being clearly marked, in order to establish an institutional genealogy and to look in the past for the roots of the higher education in Moldavia. The next exhibit cases display chronologically documents of scientific research, works of professors and students, and documents regarding international relations over time. The biggest reward of the exhibitions from 1960 and 1985 is the fact that there were collected many pieces of academia's memories, objects, documents, photographs, which represent national treasures of indisputable value. Without the care and attention of people interested in the place's history, all these would have been lost.

Therefore, we highlighted, on the one hand, the impact such anniversaries had upon academia and posterity and, on the other hand, we presented the tradition of establishing the current museum of "Alexandru Ioan Cuza" University.